

G.23.00587 **Raadsvoorstel**

Raadsnummer: OG/026

Steller: H. van der Borgh

Portefeuillehouder: Wethouder Franssen

Behandeling college: 7 maart 2023

Behandeling Commissie: 5 april 2023

Behandeling gemeenteraad: 20 april 2023

Onderwerp

Erfgoedbeleid 2023-2029

Samenvatting

Vanwege de introductie van de Omgevingswet is in 2015 gekozen voor een gemeente brede inventarisatie resulterend in een selectie uit het gehele ruimtelijke erfgoed. Deze inventarisatie en selectie is in 2021 afgerond. Op basis van deze selectie worden in het erfgoedbeleid keuzes gemaakt hoe met het gemeentelijke ruimtelijke erfgoed zal worden omgegaan. Daarbij is rekening gehouden met de landelijke ontwikkelingen, de uitzonderlijke cultuurhistorische kwaliteit van Gulpen-Witterm alsmede de ambitie en strategische visies van onze gemeente. Het erfgoedbeleid voorziet in de bewustwording van inwoners en erfgoedeigenaren van de waarde van erfgoed. Ook worden in het erfgoedbeleid keuzes ten aanzien van de bescherming van het erfgoed gemaakt. Verder voorziet het erfgoedbeleid in het verbeteren van de kwaliteit, duurzaamheid en beleving van erfgoed. Na vaststelling van het erfgoedbeleid zal stapsgewijs het beleid worden uitgerold zoals in het uitvoeringsprogramma 2023-2029 staat aangegeven. De kosten voor het uitvoeringsprogramma 2023-2029 zijn gemiddeld geraamd op € 90.000,- per jaar.

Beslispunt(en)

1. Het erfgoedbeleid 2023-2029 vast te stellen.
2. Voor de uitvoering van het erfgoedbeleid een jaarlijks een extra budget van € 70.000,- beschikbaar te stellen voor de periode 2023-2029.

Inleiding

De bescherming van erfgoed is inmiddels volop in beweging. Er vindt al lange tijd een verbreding plaats naar het cultuurhistorisch erfgoed als geheel. Per 1 januari 2024 zal waarschijnlijk de nieuwe Omgevingswet inwerking treden. Gemeenten worden op basis van deze nieuwe wet verplicht om een omgevingsplan vast te stellen waarin de regels over het ruimtelijke erfgoed worden opgenomen. Het erfgoedbeleid voorziet in het in goede banen leiden van de transitie van erfgoed naar het omgevingsplan. Erfgoed vormt de basis voor ruimtelijke beleving, identiteit en diversiteit van de verschillende kernen Deze identiteit maakt dat mensen zich thuis en prettig voelen in hun omgeving. Daarnaast is het ruimtelijke cultuurhistorische erfgoed van economisch belang voor de gemeente Gulpen-Witterm.

Beoogd effect

Het behoud, de benutting en het versterken van cultuurhistorische waarden kan in belangrijke mate bijdragen aan het behoud en de versterking van de identiteit van de gemeente en kwaliteitstoerisme. Het erfgoedbeleid voorziet in het verbeteren van de kwaliteit, duurzaamheid en beleving van erfgoed. Het nieuwe erfgoedbeleid sluit aan bij het Cittaslow keurmerk alsmede de ambitie en eerdere visies die door de gemeenteraad zijn vastgesteld. De gemeente koestert het cultuurhistorisch erfgoed zonder daarbij de toekomstige ontwikkelingen te blokkeren.

(H)erkenning van erfgoed

Gulpen Witterm heeft een rijk verleden, karakteristieke oude kernen en bijzonder landschap. Veel inwoners zijn zich vaak niet bewust van de bijzondere waarden van het erfgoed, dat een van de dragers is van de eigenheid en identiteit van de verschillende kernen. Het erfgoed wordt niet herkend en als gewoon ervaren. Veelal door onwetendheid zijn in het verleden waardevolle zaken verdwenen. Als onderdeel van het erfgoedbeleid willen we dan ook onze inwoners en eigenaren van erfgoed bewust maken van de waarde van het erfgoed. Door het (h)erkennen van de waarden willen we draagvlak voor het behoud van erfgoed bewerkstelligen.

Verbeteren van de kwaliteit en duurzaamheid van erfgoed

Panden en monumenten die niet worden onderhouden of leeg staan raken in verval. Ze kunnen dus alleen in stand worden gehouden als ze een bestemming hebben. Hiervoor is een actieve rol voor de gemeente weggelegd. Eigenaren van leegstaande monumenten moeten actief worden benaderd om over te gaan tot restauratie en herbestemming. In de huidige bestemmingsplannen en in het toekomstige omgevingsplan zijn en worden ruime mogelijkheden opgenomen om herbestemming

van leegstaande monumenten en karakteristieke panden mogelijk te maken.

Het landschap zal duurzaam moeten worden ingericht om te voorzien in de klimaatadaptie. Historische oplossingen kunnen daarbij vaak als inspiratiebron dienen.

Beleving van erfgoed

Ons erfgoed geeft atmosfeer en sfeer aan de kernen en het landschap; iedere kern heeft er een eigen karakter door. Dit is van belang voor de aantrekkelijkheid van de leefomgeving maar ook voor de toeristische en recreatieve aantrekkingskracht. Gulpen Wittem zet de komende periode in op het beter beleefbaar maken van het erfgoed. Dit kan op een aantal manieren.

Allereerst door bij de herinrichting van historische dorpskernen en ontwikkeling van gebieden inspiratie te zoeken in het verleden, een passende bestrating en straatmeubilair aan te brengen en de planvorming te baseren op historische elementen.

Daarnaast kan erfgoed beleefbaar worden gemaakt door het ontsluiten van het erfgoed.

Argumenten

1.1 Behoud identiteit

De gemeente Gulpen-Wittem kent een rijke geschiedenis met karakteristieke kernen en een bijzonder landschap. Het grondgebied van de gemeente Gulpen Wittem, kenmerkt zich vanwege de belevingswaarde, de ecologische waarde, de cultuurhistorische waarde, de mogelijkheden tot natuurrecreatie en het unieke, authentieke karakter van het gebied.

Gulpen Wittem heeft samen met andere Zuid-Limburgse gemeenten niet voor niks van het rijk de status Nationaal landschap gekregen en is thans in de Nationale OmgevingsVisie (NOVI) aangeduid als NOVI-aandachtsgebied.

De gemeente koestert de lokale identiteit en de authenticiteit en wil de landschappelijke kwaliteiten, karakteristieke kernen en overige cultuurhistorisch erfgoed behouden en waar mogelijk versterken. Om deze reden is de gemeente Gulpen Wittem o.a. aangesloten bij Cittaslow, een internationaal keurmerk voor gemeenten die op het gebied van leefomgeving, landschap, streekproducten, gastvrijheid, milieu, infrastructuur, cultuurhistorie en behoud van identiteit tot de top behoren. Naast de aandacht voor het authentieke, bestaat in een Cittaslow juist het bewustzijn dat het gebruik van nieuwe technieken de gewenste vooruitgang mogelijk maakt. Cittaslow biedt een kader voor de toekomst met behoud van de historie.

	<p>1.2 Omgevingswet</p> <p>Erfgoedbeleid is nodig vanwege de verbreding van objectgerichte monumentenzorg (gebouwen) naar ruimtelijke erfgoedzorg en de inwerkingtreding van de nieuwe Omgevingswet in 2024.</p> <p>In 2024 treedt de Omgevingswet in werking. Gemeenten worden op basis van deze nieuwe wet verplicht om, binnen zes jaar na inwerkingtreding van deze wet, een omgevingsplan vast te stellen waarin ook het ruimtelijke erfgoed is opgenomen. Het is de bedoeling om de bescherming van het ruimtelijk erfgoed in tranches in het omgevingsplan te implementeren. Bescherming vindt plaats door in het omgevingsplan een vergunningstelsel op te nemen.</p>
<p>Kanttekeningen</p>	<p>1.1 De bescherming van erfgoed wordt door de meeste eigenaren als belastend ervaren. Zij zijn vaak in de veronderstelling dat er bijvoorbeeld niks meer aan een karakteristiek pand mag worden veranderd. Deze vooroordelen kunnen door goede communicatie worden weg genomen. Over het algemeen vinden eigenaren van dergelijke panden dat tegenover de bescherming een financiële vergoeding (subsidie) moet staan. Het erfgoedbeleid voorziet hier niet in. De subsidie richt zich in hoofdzaak op klein erfgoed en groen- en landschapselementen. Wel is een dynamische subsidiestrategie gekozen. Dat betekent dat het beschikbare subsidiebudget indien nodig ook voor ander erfgoeddoeleinden kan worden ingezet.</p> <p>1.2 Monumentale kerken, maar ook rijksmonumenten in eigendom van stichtingen, zijn over het algemeen onrendabele monumenten, die niet op rendabele wijze kunnen worden geëxploiteerd. Over het algemeen kan worden gesteld dat rijksmonumentale kerken in goede staat van onderhoud verkeren. De meeste van deze kerken hebben ook een onderhoudsprogramma, met subsidie van rijk en provincie. Kleine restauratiewerkzaamheden kunnen binnen deze onderhoudsprogramma's worden meegenomen. Wanneer echter ingrijpende werkzaamheden in de vorm van een grote restauratie aan de orde zijn, die hoge kosten met zich meebrengen, is de financiering hiervan niet of nauwelijks op te brengen door de eigenaar zonder een financiële bijdrage van de overheid. De provinciale regeling voor kerken voorziet slechts voor 50 % in de restauratiekosten, terwijl voor overige monumenten een provinciaal subsidiepercentage van 30 of 40 % geldt. Het erfgoedbeleid voorziet niet in een subsidie van de gemeente voor onrendabele monumenten. In de afgelopen jaren (vanaf 2008) hebben zich geen restauraties van onrendabele monumenten voorgedaan, waarbij een bijdrage van de gemeente werd gevraagd. Omdat het</p>

	<p>incidentele uitgaven betreft is het niet noodzakelijk om hiervoor vanuit het erfgoedbeleid structureel budget te reserveren.</p>														
<p>Kosten en dekking</p>	<p>De extra kosten voor uitvoering van het erfgoedbeleid in de periode 2023-2029 bedraagt gemiddeld € 90.000 per jaar. Dit bedrag kan deels (€ 20.000) gedekt worden uit bestaande budgetten. Voor de overige € 70.000 is geen dekking. Deze € 70.000 willen we graag bijramen waarbij korthedshalve wordt verwezen naar bijgevoegde begrotingswijziging.</p>														
<p>Uitvoering en communicatie</p>	<p>Nadat de Raad het erfgoedbeleid heeft vastgesteld, wordt het erfgoedbeleid stapsgewijs uitgewerkt zoals in het uitvoeringprogramma bij het beleid staat aangegeven. Communicatie en het creëren van bewustzijn en draagvlak maakt een belangrijk deel uit van het uitvoeringsplan. Waar nodig zullen de uitwerkingen van het beleid, zoals bijvoorbeeld de vaststelling van een omgevingsplan, verspreid over de komende 6 jaren ter besluitvorming aan de Raad worden aangeboden. Daarnaast zal in 2026 tussentijdse evaluatie van dit beleid plaatsvinden.</p>														
<p>Bijlage(n)</p>	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Onderwerp</th> <th>Poststuknummer en zaakdossier</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Erfgoedbeleid 2023-2029</td> <td>G.23.00594</td> </tr> <tr> <td>Bijlage 1 Relevante landelijke ontwikkelingen</td> <td>B.23.00872</td> </tr> <tr> <td>Bijlage 2 Het verhaal van Gulpen-Witterm</td> <td>B.23.00875</td> </tr> <tr> <td>Bijlage 3 Cultuurhistorische rapportage RAAP</td> <td>B.23.00874</td> </tr> <tr> <td>Bijlage 4 Analyse en vertaling van de cultuurhistorische waardenkaart</td> <td>B.23.00873</td> </tr> <tr> <td>Raadsbesluit</td> <td>G.23.00589</td> </tr> </tbody> </table>	Onderwerp	Poststuknummer en zaakdossier	Erfgoedbeleid 2023-2029	G.23.00594	Bijlage 1 Relevante landelijke ontwikkelingen	B.23.00872	Bijlage 2 Het verhaal van Gulpen-Witterm	B.23.00875	Bijlage 3 Cultuurhistorische rapportage RAAP	B.23.00874	Bijlage 4 Analyse en vertaling van de cultuurhistorische waardenkaart	B.23.00873	Raadsbesluit	G.23.00589
Onderwerp	Poststuknummer en zaakdossier														
Erfgoedbeleid 2023-2029	G.23.00594														
Bijlage 1 Relevante landelijke ontwikkelingen	B.23.00872														
Bijlage 2 Het verhaal van Gulpen-Witterm	B.23.00875														
Bijlage 3 Cultuurhistorische rapportage RAAP	B.23.00874														
Bijlage 4 Analyse en vertaling van de cultuurhistorische waardenkaart	B.23.00873														
Raadsbesluit	G.23.00589														